

การบังคับใช้ประกาศกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร: ปลาร้า: ศึกษากรณี
ผู้ผลิตและผู้จำหน่ายรายย่อยในเขตจังหวัดนครสวรรค์

The Enforcement to the Declaration of the Determination of the Standard
of the Agricultural Product: The Fermented Fish: The Case Study of the
Manufacturer and the distributor's in NakhonSawan Province

ปองปริดา ทองมาดี*, สายสิริ ศิริวิริยะกุล, ฉัตรชัย ทศสอาด, ศรีประไพ ม่วงพุ่ม

Pongprida Thongmadee, Saisiri Siriviriyakul, Chatchai Thotsaart, Sriprapai Muangpum

หลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา จังหวัดนครสวรรค์ 60240

Bachelor of Laws, Faculty of Humanities and Social Sciences, Chaopraya University, NakhonSawan 60240 Thailand

*Corresponding author E-mail: sptmd2555@Gmail.com

(Received: June 23 2019.; Revised : July 31 2019.; Accepted : October 22 2019)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาการบังคับใช้ประกาศกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร: ปลาร้า ผลกระทบต่อผู้ผลิตและผู้จำหน่ายปลาร้า และแนวทางแก้ไขปัญหาวินิจฉัยปัญหาและวิธีปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมต่อการบังคับใช้ประกาศฉบับนี้ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลคือผู้ผลิตปลาร้า ผู้จำหน่ายปลาร้าพนักงานเจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรและสหกรณ์ได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์รายบุคคล (Individual interviews) ผลการวิจัยพบว่า (1) ปัญหาการบังคับใช้ผู้ผลิตและผู้จำหน่ายไม่ทราบเกี่ยวกับประกาศฉบับนี้ ไม่สามารถปฏิบัติตามกฎหมายได้ มีต้นทุนเพิ่มขึ้นเปลี่ยนแปลงสูตรปลาร้าดั้งเดิมและลดความหลากหลายของปลาร้า (2) ผลกระทบต่อผู้ผลิตปลาร้า มีต้นทุนการผลิตสูงขึ้น เปลี่ยนแปลงสูตรการผลิตปลาร้า การพัฒนาการผลิตถูกควบคุมโดยกฎหมาย (3) ผลกระทบต่อผู้จำหน่ายปลาร้า ราคาจำหน่ายเพิ่มขึ้นทำให้ผู้ซื้อลดลง การตรวจสอบคุณภาพปลาร้าไม่ทั่วถึง (4) แนวทางแก้ไขปัญหาวินิจฉัยปัญหาและวิธีปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ด้านผู้ผลิตควรเพิ่มต้นทุนอุปกรณ์ที่มีอายุการใช้งานสูงกว่า มุ่งเน้นการรักษาสูตรดั้งเดิมเอาไว้และปรับปรุงการผลิตเท่าที่จำเป็น ประชาสัมพันธ์ให้ผู้ซื้อเข้าใจเหตุผลของการเปลี่ยนแปลงการผลิต ด้านผู้จำหน่ายไม่ควรเพิ่มราคาขึ้นอย่างรวดเร็ว ต้องรับซื้อปลาร้าที่ถูกต้องตามกฎหมายมาจำหน่าย ด้านภาครัฐควรทบทวนประกาศฉบับนี้ให้สอดคล้องกับสังคมท้องถิ่น เอื้ออำนวยต่อการขออนุญาตรับรองมาตรฐาน ควรแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 236 เพิ่มโทษปรับกรณีนำสิ่งปลอมปนในปลาร้า จากเดิมปรับไม่เกินหกหมื่นบาทควรเพิ่มโทษปรับเป็นปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท

คำสำคัญ : การบังคับใช้กฎหมาย, ประกาศกำหนดมาตรฐานปลาร้า, ผู้ผลิตและผู้จำหน่ายรายย่อย

Abstract

This research objective were to study the problem of the enforcement, the effect on the manufacturer and the distributor, and to find the solution and the practical method as the concrete object on the enforcement of using this declaration. The sample were the manufacturers of the fermented fish, the distributors of the fermented fish, the staff of the agricultural office and cooperatives. The sample group of this research were selected by purposive sampling. Tools used in the research were individual interview. The research results found that (1) the problem of the enforcement was the manufacturers and the distributor did not known this declaration. It was impossible to obey the law because it cost more and needed to change the recipe of the former fermented fish and reduced the variety of the fermented fish; (2) the effect on the manufacturer of the fermented fish were the higher cost and changed the recipe of manufacturing of the fermented fish and the development of the manufacturing was controlled by the law, (3) the effects on the distributors of the fermented fish were higher price leading to reduce the number of consumers. The quality control of the fermented fish was harder ; (4) the solutions and the practical methods as the concrete object, were as follow: the manufacturers, they had to invest for long life equipment. They should focus on keeping the former recipe and adjust the manufacturing as needed. They should inform consumers about the reason for changing the manufacturing process. The distributor, should not increase the price and should purchase the fermented fish directly from legal manufacturers. For the public sector, this declaration should be reviewed to conform to the local society and facilitate the permission thee certificate of standard issuance. The revision to the criminal code, Section 236 showed that the punishment to adjust in the case of bringing the adulterated thing in the pickled fish from the former rule for not over sixty thousand baht to be fined not over one hundred thousand baht.

Keywords : The enforcement of the law, The declaration of the determination of the standard of the pickled fish, The manufacturer and the retailer

บทนำ

เนื่องจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ตราประกาศกำหนดมาตรฐานปลาร้าในราชกิจจานุเบกษาเผยแพร่ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง “กำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร: ปลาร้า” โดยนิยามปลาร้าว่าเป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการหมักปลา กับเกลือ แล้วเติมน้ำข้าว และ/หรือน้ำข้าวคั่ว และ/หรือน้ำข้าวคั่ว มีลักษณะเป็นตัวหรือชิ้น เนื้อปลานุ่ม มีสีตามลักษณะปกติของผลิตภัณฑ์ มีกลิ่นรสที่ติดตามลักษณะเฉพาะ (Characteristic) ของปลาร้า และอยู่ในภาชนะบรรจุที่สามารถป้องกันการปนเปื้อน มีกลิ่นหอมตามลักษณะเฉพาะของปลาร้า ไม่มีกลิ่นอื่นที่ไม่พึงประสงค์ มีปริมาณเกลือ (โซเดียมคลอไรด์) ไม่น้อยกว่าร้อยละ 18 โดยน้ำหนัก โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 มาตรา 15 และมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ.2551 ประกอบมติคณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตรในการประชุมครั้งที่ 1/2561 เมื่อวันที่ 8 มกราคม 2561 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงตราประกาศกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร: ปลาร้า มาตรฐานเลขที่ มกษ. 7023 - 2561 (ข่าวประชาไท. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ออกประกาศกำหนดมาตรฐานปลาร้า, 2561) และเมื่อเดือนมิถุนายน ปี 2560 สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) เผยว่า ปลาร้าเป็นผลิตภัณฑ์อาหารพื้นเมืองที่มีการขยายตัวของการผลิตอย่างต่อเนื่อง จากกระดืบครัวเรือนหรือธุรกิจขนาดเล็กไปเป็นขนาดกลางและใหญ่ที่ระดับการผลิตสูงถึง 40,000 ตันต่อปี และเป็นหนึ่งในผลิตภัณฑ์ที่ท็อปที่สำคัญ มีมูลค่าตลาดในประเทศกว่า 800 ล้านบาท ส่วนการส่งออกไปยังต่างประเทศ มีตลาดใหญ่อยู่ในประเทศเพื่อนบ้าน ลาว เวียดนาม กัมพูชา และทวีปอื่นๆ ที่มีคนไทยอาศัยอยู่ รวมมูลค่าปีละกว่า 20 ล้านบาท จึงเห็นควรให้มีการกำหนดมาตรฐานทั่วไปขึ้นมาใช้กำกับและควบคุมดูแลคุณภาพเพื่อขยายตลาดปลาร้าไปยังภูมิภาคอื่นๆ (VoiceTV. ประกาศแล้ว มาตรฐานปลาร้า คุณภาพส่งออก, 2018)

คำว่า “ปลาแดก” ในภาษาอีสาน ตรงกับคำว่า “ปลาร้า” ในภาษาไทยกลาง (ไทอีสานมักม่วน, 2018) นับว่าเป็นอาหารพื้นบ้านของคนไทยมาแต่ดั้งเดิม ซึ่งการผลิตปลาร้าในแต่ละท้องถิ่นจะมีกรรมวิธีที่แตกต่างกัน เช่น ภาคอีสานกรรมวิธีในการผลิตปลาร้าจะมีรสเค็มมากกว่าภาคอื่นๆ ใส่ข้าวคั่วน้อย ปลาร้าจะมีสีดากลิ่นจะออกเค็มผสมปลา ส่วนปลาเขตภาคเหนือ กรรมวิธีในการผลิตปลาร้าจะใส่เกลือน้อย ใส่ข้าวคั่วน้อย เนื้อปลาร้าจะออกสีขาวปนดากลิ่นปลาร้าจะน้อยกว่าลิ้นปลาภาคอีสาน (กรุง ณ ฉัตร, 2560) ส่วนปลาร้าเขตภาคตะวันออกเฉียงใต้ จะคล้ายกับปลาร้าภาคเหนือ แต่ใส่เกลือเยอะกว่า ใส่ข้าวคั่วน้อย จะมีกลิ่นปลาร้าแรงกว่าปลาร้าภาคเหนือ และปลาร้าบางชนิดอาจทำมาจากปลาทะเล ส่วนปลาร้าภาคใต้ (อนุชิตา มุ่งงาม, 2561) จะเป็นปลาร้าที่ผสมผสานมาจาก

หลายภาค แต่ปลาร้าในส่วนภาคใต้โดยตรงจะเป็นปลาร้าคล้ายกับภาคตะวันออกเฉียงใต้ ส่วนมากทำมาจากปลาทะเล

แสดงให้เห็นว่า ปลาร้าบางภาคซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่ได้มีกรรมวิธีตามที่ประกาศกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร ซึ่งการประกาศกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตรได้กำหนดกรรมวิธีในการผลิตปลาร้าน้อยลง ความหลากหลายของปลาร้าจึงอาจน้อยลง ชนิดของปลาร้าบางประเภท รสชาติของปลาร้าบางภาคก็จะหายไป เหลือไว้เพียงปลาร้าที่เป็นไปตามประกาศกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตรเท่านั้น ซึ่งหลังจากที่ประกาศกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตรประกาศบังคับใช้ อาจทำให้ในอนาคตจะเหลือเพียงปลาร้าโรงงาน จึงมีลักษณะเป็นการทำลายกรรมวิธีผลิตปลาร้าของชาวท้องถิ่น ทำให้ประชาชนท้องถิ่นผลิตปลาร้ายากลำบากมากขึ้นและจะค่อยๆ หายไป

ปัญหาของผู้ผลิตและผู้จำหน่ายปลาร้า ถ้าเป็นการผลิตและจำหน่ายจากโรงงานอุตสาหกรรมก็สามารถควบคุมได้และเป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภค หากเป็นการผลิตและจำหน่ายปลาร้ารายย่อยที่ผลิตจากภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงมีผลกระทบเป็นวงกว้าง การที่จะผลิตและจำหน่ายปลาร้าโดยต้องผ่านมาตรฐานตามประกาศกำหนดมาตรฐานปลาร้าก่อน ซึ่งชาวบ้านท้องถิ่นจะปฏิบัติได้ยากลำบากจนอาจมีความรู้สึกต้องการล้มเลิกต่อการผลิตและจำหน่าย เนื่องจากทุนทรัพย์ไม่เพียงพอต่อการหาวัสดุและอุปกรณ์ต่างๆ ตามที่ประกาศกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร ดังนั้นแสดงให้เห็นว่าการประกาศกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตรฉบับนี้เป็น การสนับสนุนให้มีการผลิตและจำหน่ายปลาร้าในรูปแบบโรงงานอุตสาหกรรมเท่านั้น ในทางตรงกันข้ามก็เป็นการจำกัดการผลิตและจำหน่ายปลาร้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นไปในเวลาเดียวกัน

ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาค้นคว้าเพื่อทราบปัญหาการบังคับใช้ เพื่อทราบผลกระทบต่อผู้ผลิตเพื่อศึกษาผลกระทบต่อผู้จำหน่าย และเพื่อศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหและพัฒนาประกาศกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร: ปลาร้า จึงมีความจำเป็นต้องทำการศึกษาค้นคว้าเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อจัดทำวิจัยเรื่อง “การบังคับใช้ประกาศกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร: ปลาร้า: ศึกษากรณีผู้ผลิตและผู้จำหน่ายรายย่อยในเขตจังหวัดนครสวรรค์” ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการบังคับใช้ประกาศกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร: ปลาร้า ต่อผู้ผลิตและผู้จำหน่ายรายย่อยในเขตจังหวัดนครสวรรค์
2. เพื่อศึกษาผลกระทบต่อผู้ผลิตรายย่อยที่เกิดจากประกาศกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร: ปลาร้า ในเขตจังหวัดนครสวรรค์

3. เพื่อศึกษาผลกระทบต่อผู้จำหน่ายรายย่อยที่เกิดจากประกาศกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร: ปลาแร่ ในเขตจังหวัดนครสวรรค์

4. เพื่อศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาและวิธีปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมต่อการบังคับใช้ประกาศกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร: ปลาแร่

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การบังคับใช้ประกาศกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร: ปลาแร่: ศึกษากรณีผู้ผลิตและผู้จำหน่ายรายย่อยในเขตจังหวัดนครสวรรค์” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยและเก็บข้อมูลดังนี้

1. การศึกษาจากเอกสาร (Documentary study)

ศึกษาจากทฤษฎีแนวคิด เอกสาร ตำรา หนังสือ ผลงานวิจัย ผลงานวิชาการ ที่เกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่งต่าง ๆ เกี่ยวกับประกาศกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร: ปลาแร่ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. การศึกษาภาคสนาม (Field Study) โดยการใช้

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล เพื่อได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับผู้ผลิตและผู้จำหน่ายปลาแร่รายย่อยในเขตจังหวัดนครสวรรค์ โดยมีขั้นตอนดังนี้

2.1 กำหนดประชากรและพื้นที่วิจัย ได้แก่ ผู้ผลิต

และผู้จำหน่ายปลาแร่ในเขตจังหวัดนครสวรรค์เนื่องจากสภาพภูมิประเทศของจังหวัดนครสวรรค์อยู่ในดินแดนของลุ่มน้ำ เป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำเจ้าพระยาไหลบรรจบของแม่น้ำสายจากภาคเหนือ คือ ปิง วัง ยม น่าน จึงเป็นจังหวัดที่มีปลาเป็นจำนวนมาก ทำให้มีสูตรการผลิตของผู้ผลิตและผู้จำหน่ายปลาแร่หลากหลาย จึงเหมาะสมแก่การศึกษาค้นคว้าวิจัยนี้

2.2 ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดนครสวรรค์

2.3 สร้างแบบสัมภาษณ์จากเอกสาร เพื่อกำหนด

ขอบเขตและเนื้อหาของแบบทดสอบ จะมีความชัดเจนตามความมุ่งหมายการวิจัยยิ่งขึ้น

2.4 นำแบบสัมภาษณ์ ทดสอบความตรงเชิงลึก

จากผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาตรวจสอบและขอคำแนะนำในการแก้ไขปรับปรุงเพื่อให้อ่านแล้วมีความเข้าใจง่ายและชัดเจนตามความมุ่งหมายของการวิจัย

2.5 นำแบบสัมภาษณ์ที่แก้ไขตามคำแนะนำแล้ว

นำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ไปสอบถามกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

3. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ที่ใช้ในการสัมภาษณ์การวิจัยครั้งนี้

มีจำนวน 21 คน ได้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลมาโดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และผ่านการให้คำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญฝ่ายผลิตปลาแร่ และฝ่ายจำหน่ายปลาแร่ ทั้งนี้กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ

3.1 ผู้ผลิตปลาแร่รายย่อยในเขตจังหวัดนครสวรรค์ โดยการสัมภาษณ์ผู้ผลิตปลาแร่รายย่อย ในเขตอำเภอ ๆ ละ 1 ท่าน มีทั้งหมด 10 อำเภอ รวมเป็น 10 ท่าน

3.2 ผู้จำหน่ายปลาแร่รายย่อยในเขตจังหวัดนครสวรรค์ โดยการสัมภาษณ์ผู้จำหน่ายรายย่อยในเขตอำเภอ ๆ ละ 1 ท่าน มีทั้งหมด 10 อำเภอ รวมเป็น 10 ท่าน

3.3 พนักงานเจ้าหน้าที่ สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 1 ท่าน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์

รายบุคคล (Individual interviews) สัมภาษณ์แบบเชิงลึก (in-depth interviews) และการบันทึกภาคสนาม โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ผลิต ผู้จำหน่ายรายย่อย และผู้อำนวยการสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดนครสวรรค์ รวมทั้งหมดจำนวน 21 ท่าน แบบสัมภาษณ์ เป็นคำถามเกี่ยวกับกรบังคับใช้ประกาศกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร: ปลาแร่ กรณีผู้ผลิตและผู้จำหน่ายรายย่อย แบ่งออก 6 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจทั่วไปด้านกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประกาศกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร: ปลาแร่

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับปัญหาของการประกาศกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร: ปลาแร่

ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับผลกระทบต่อผู้ผลิตปลาแร่ที่เกิดจากประกาศกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร: ปลาแร่

ส่วนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับผลกระทบต่อผู้จำหน่ายปลาแร่ที่เกิดจากประกาศกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร: ปลาแร่

ส่วนที่ 5 คำถามเกี่ยวกับแนวทางในการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเกี่ยวกับประกาศกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร: ปลาแร่

ส่วนที่ 6 คำถามเกี่ยวกับการพัฒนาสังคมและกฎหมายอย่างเป็นรูปธรรมให้สอดคล้องกับประกาศกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร: ปลาแร่

5. กรอบความคิดในการดำเนินการวิจัย คือ

แนวความคิดเกี่ยวกับกระบวนการในการตราประกาศกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร: ปลาแร่ โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 มาตรา 15 และมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ.2551 และศึกษาจากสภาพการบังคับใช้ของประกาศกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร: ปลาแร่กับผู้ผลิตและผู้จำหน่ายรายย่อย โดยมีหลักเกณฑ์ที่สำคัญดังนี้

5.1 การบังคับใช้กฎหมายกับการพัฒนาเศรษฐกิจในสังคมท้องถิ่น

5.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและจำหน่ายปลาแร่รายย่อยกับกฎหมายต่าง ๆ

5.3 การปฏิบัติของพนักงานเจ้าหน้าที่ภาครัฐตามมาตรฐานทั่วไปกับการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่รัฐ

5.4 สภาพการผลิตและการจำหน่ายปลาร้ารายย่อยของประชาชนในเขตจังหวัดนครสวรรค์

6. ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย มีระยะเวลา 8 เดือน ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ - กันยายน พ.ศ.2561

ผลการวิจัย

จากการศึกษาค้นคว้าวิจัย แบ่งผลการวิจัยออกเป็น 5 กรณีดังนี้

1. ความรู้ทั่วไปของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล สรุปลำดับดังนี้

1.1 การรับรู้เกี่ยวกับข่าวสารของปลาร้าที่ไม่ได้คุณภาพ พบว่า ทราบข่าวเกี่ยวกับปลาร้าที่ไม่ได้คุณภาพ ซึ่งมีหนู งู หรือสิ่งปลอมปนอื่นในปลาร้า จากแหล่งข้อมูลต่างๆ เช่น โทรศัพท์ ข่าวหนังสือพิมพ์ เพื่อนแม่ค้าด้วยกัน พนักงานเจ้าหน้าที่และให้ข้อมูลว่าสาเหตุเกิดจากหลายกรณี คือ (1) ผู้ผลิตใช้วัสดุหรือภาชนะในการเก็บรักษาหรือหมักปลาร้าที่ไม่แข็งแรง (2) ผู้ผลิตไม่รักษาความสะอาดในแต่ละขั้นตอนของการผลิตปลาร้า (3) ผู้จำหน่ายใช้วัสดุหรือภาชนะในการเก็บรักษาหรือฝาปิดภาชนะใส่ปลาร้าที่ไม่แข็งแรง (4) ผู้จำหน่ายไม่เอาใจใส่ป้องกันและรักษาความสะอาด (5) ผู้จำหน่ายไม่ตรวจสอบก่อนนำสินค้าจำหน่ายให้กับลูกค้า (6) เกิดจากการกลั่นแกล้งของลูกจ้างหรือร้านค้าคู่แข่ง (7) ไม่สามารถตรวจสอบผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายรายย่อยบางรายได้เนื่องจากมีแหล่งผลิตหรือแหล่งจำหน่ายไม่แน่นอน

1.2 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับประกาศกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร: ปลาร้า พบว่า ได้รับความรู้จากหลายแหล่งข้อมูลต่างๆ คือ (1) จากการอบรมของหน่วยงานภาครัฐ (2) จากพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เข้าตรวจคุณภาพสินค้า (3) จากแผนพับของพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐที่นำมาแจกจ่าย (4) จากรายการวิทยุ โทรศัพท์ สื่ออินเทอร์เน็ต หนังสือพิมพ์ (5) จากการสนทนาของกลุ่มแม่ค้า

2. ปัญหาการบังคับใช้ประกาศกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร: ปลาร้า ต่อผู้ผลิตและผู้จำหน่ายรายย่อยในเขตจังหวัดนครสวรรค์ สรุปลำดับดังนี้

2.1 กรณีผู้ผลิตและผู้จำหน่ายรายย่อย ไม่ทราบเกี่ยวกับประกาศฉบับนี้ พบว่า ผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายเข้าใจว่าไม่ผิดกฎหมาย ปลาร้าเป็นภูมิปัญญาของชาวบ้านไม่น่าจะมีกฎหมายห้ามลักษณะนี้ เป็นผู้ผลิตที่สูงอายุ และเป็นผู้จำหน่ายเลือนลอย พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจไม่ทั่วถึง เช่น แม่ค้าตามตลาดนัด แม่ค้าใส่รถเข็นหรือรถกระบะขาย เมื่อทราบว่ามีการประกาศฉบับนี้ ผู้ผลิตและผู้จำหน่ายมีความรู้สึกต่อต้าน เนื่องจากมีการะในการผลิตและจำหน่ายเพิ่มขึ้น

2.2 กรณีผู้ผลิตและผู้จำหน่ายรายย่อย ทราบเกี่ยวกับประกาศฉบับนี้ แต่ไม่สามารถปฏิบัติตามกฎหมายได้ พบว่า ผู้ผลิตหรือผู้จำหน่าย ส่วนมากผลิตหรือจำหน่ายในครัวเรือน ส่วนหนึ่งเอาไว้รับประทานเอง ส่วนที่เหลือเอาไว้จำหน่าย จึงไม่สามารถปฏิบัติตามกฎหมายได้ เช่น การจดทะเบียนขออนุญาต การจัดทำโรงเก็บหรือโรงหมัก การตรวจวัดค่าต่างๆ ของปลาร้าให้เป็นไปตามเกณฑ์

2.3 กรณีผู้ผลิตและผู้จำหน่ายรายย่อย ทราบเกี่ยวกับประกาศฉบับนี้ สามารถปฏิบัติตามกฎหมายได้ พบว่า มี 3 กรณีดังนี้

2.3.1 มีภาระค่าใช้จ่ายและต้นทุนเพิ่มขึ้น พบว่า การดำเนินการปรับปรุงการผลิตและจำหน่ายตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดตามประกาศฉบับนี้ มีผลทำให้ผู้ผลิตและผู้จำหน่ายจะต้องมีต้นทุนเพิ่มขึ้น ซึ่งผู้ผลิตต้องเพิ่มทุนมากกว่าผู้จำหน่ายเนื่องจากผู้ผลิตจะต้องปรับปรุงขั้นตอนการผลิต

2.3.2 เกิดผลกระทบต่อลูกค้า พบว่า เนื่องจากรัฐออกกฎหมายกำหนดมาตรฐานการผลิตปลาร้า จึงต้องดำเนินการปรับปรุงขั้นตอนและกรรมวิธีในการผลิตปลาร้า มีผลทำให้คุณลักษณะเฉพาะของปลาร้าเปลี่ยนแปลงไป อันมีผลกระทบต่อรสชาติของปลาร้า ทำให้ปลาร้าแต่ละท้องถิ่นมีรสชาติเปลี่ยนแปลงไปด้วย ลูกค้าที่ยังติดใจในรสชาติเดิมอาจเปลี่ยนใจเลือกซื้อร้านอื่นได้

2.3.3 เกิดผลกระทบต่อสูตรปลาร้าดั้งเดิมและความหลากหลายของปลาร้า พบว่า ผู้ผลิตและผู้จำหน่ายจะต้องเรียนรู้เกี่ยวกับขั้นตอน กรรมวิธี การผลิตปลาร้าใหม่ตามที่กฎหมายกำหนด เป็นปัญหาทำให้ผู้ผลิตก็จะต้องมีการทดลองผลิตปลาร้าหลายครั้งจนกว่าจะได้ปลาร้าที่อร่อยและถูกต้องตามกฎหมาย เป็นปัญหาทำให้สูตรปลาร้าดั้งเดิมสลับไป และมีปัญหาต่อความหลากหลายของปลาร้าในแต่ละภาค แต่ละจังหวัด แต่ละรายด้วย

3. ผลกระทบต่อผู้ผลิตรายย่อยที่เกิดจากประกาศกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร: ปลาร้า ในเขตจังหวัดนครสวรรค์ สรุปลำดับดังนี้

3.1 ผลกระทบด้านต้นทุนการผลิตของผู้ผลิตรายย่อย พบว่า มีต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น เนื่องจากการที่จะต้องมีการปรับปรุงการผลิตปลาร้าให้เป็นไปตามมาตรฐานตามที่กฎหมายกำหนดนั้น จะต้องปรับปรุงหลายประการด้วยกัน ได้แก่ ภาชนะที่ใช้ในการหมัก ภาชนะที่ใช้ในการบรรจุ สถานที่ผลิต การคัดเลือกปลา การศึกษาเรียนรู้ในการผลิตปลาร้าใหม่ตามที่กฎหมายกำหนด การขอใบอนุญาต เป็นต้น ผู้ผลิตรายย่อยส่วนมาก เป็นการผลิตแบบครัวเรือน ทำปลาร้าในบริเวณบ้านหรือที่อยู่อาศัยของตนเอง ไม่มีสภาพเป็นโรงงาน ซึ่งตามสภาพของพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้บัญญัติกำหนดมาตรฐานตามสภาพมาตรฐานโรงงาน จึงมีผลกระทบด้านต้นทุนการผลิตต่อผู้ผลิตรายย่อยโดยตรง

3.2 ผลกระทบด้านสูตรการผลิตของผู้ผลิตรายย่อย พบว่า สูตรการทำปลาร้ามีหลากหลายตามลักษณะของภูมิภาค แต่ละจังหวัด แต่ละท้องถิ่นไม่เหมือนกัน เช่น ปลาร้าภาคเหนือ ปลาร้าภาคอีสาน ปลาร้าภาคใต้ สูตรปลาร้าลุ่มน้ำชีจะมีรสชาติ กลิ่น สี ต่างกัน สูตรปลาร้าใส่เกลือมากใส่เกลือน้อย ใส่ข้าวคั่วมากใส่ข้าวคั่วน้อย บางสูตรไม่ใส่ข้าวคั่วเลยก็มี บางสูตรใส่ข้าวสุก บางสูตรเป็นปลาร้ามีน้ำ บางสูตรเป็นปลาร้าไม่มีน้ำ ซึ่งสูตรเป็นความลับของแต่ละแห่ง บางแห่งปิดเป็นความลับ บางแห่งก็เผยแพร่เล็กน้อย ดังนั้นการที่พระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดสูตรทำปลาแบบเดียว ทำให้สูตรปลาร้าอื่นๆ ที่ไม่เป็นไปตามกฎหมาย กลายเป็นสูตรปลาร้าที่ผิดกฎหมาย จึงมีลักษณะปิดกั้นภูมิปัญญาของบ้าน หรืออาจเป็นการทำลายสูตรปลาร้าแบบดั้งเดิมให้หมดสิ้นไป

3.3 ผลกระทบด้านลูกค้าประจำและรายได้ของผู้ผลิตรายย่อย พบว่า เมื่อกฎหมายเข้ามาควบคุมการผลิตปลาร้าให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด มีขั้นตอนและกรรมวิธีในการผลิตปลาร้ามีลักษณะเปลี่ยนแปลงไป อันมีผลกระทบต่อรสชาติของปลาร้า ทำให้ปลาร้าแต่ละท้องถิ่นมีรสชาติเปลี่ยนแปลงไป ลูกค้าประจำอาจยังติดใจในรสชาติเดิม จึงมีผลกระทบต่อลูกค้าประจำ ทำให้ลูกค้าประจำเปลี่ยนใจเลือกซื้อร้านอื่นได้

3.4 ผลกระทบด้านพัฒนาการผลิตของผู้ผลิตรายย่อย พบว่า การผลิตปลาร้าตามที่กฎหมายกำหนดนั้นเป็นสูตรสำเร็จ ถ้าหากผู้ผลิตต้องการดัดแปลงการผลิตหรือมีกรรมวิธีการผลิตเป็นอย่างอื่น อาจทำการผลิตนั้นไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ทำให้การพัฒนาการผลิตปลาร้าเป็นไปได้อย่างยาก ปัจจุบันจะเห็นได้ว่าการพัฒนาปลาร้า จะพัฒนาเฉพาะบรรจุภัณฑ์หรือรูปแบบเท่านั้น เช่น ปลาร้าก้อน น้ำปลาร้า ปลาร้าผง เป็นต้น ทำให้มีผลกระทบที่ไม่อาจพัฒนาการผลิตหรือมีกรรมวิธีการผลิตได้ เพราะการผลิตหรือกรรมวิธีการผลิตกฎหมายได้กำหนดไว้ชัดเจนแล้ว

4. ผลกระทบต่อผู้จำหน่ายรายย่อยที่เกิดจากประกาศกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร: ปลาร้า ในเขตจังหวัดนครสวรรค์ สรุปลตามลำดับดังนี้

4.1 ผลกระทบด้านราคาสินค้าของผู้จำหน่ายรายย่อย พบว่า เนื่องจากผู้ผลิตมีขั้นตอนและปรับปรุงการผลิตเพิ่มขึ้นให้ถูกต้องตามกฎหมาย จึงมีต้นทุนสูงขึ้น ทำให้มีผลกระทบต่อราคาปลาร้าในตลาด เมื่อผู้ผลิตขายราคาสูงขึ้น ผู้จำหน่ายรายย่อยก็ต้องเพิ่มราคาตามโดยเฉลี่ยจากปกติราคา กิโลกรัมละ 25-30 บาท ขึ้นราคาเป็น กิโลกรัมละ 40-45 บาท แต่กำลังทรัพย์ของผู้ซื้อที่จะซื้อปลาร้าไปรับประทานมีน้อย และปลาร้าเป็นสินค้าที่ผู้ซื้อสามารถผลิตรับประทานเองได้ในครัวเรือน หากผู้จำหน่ายขายราคาเพิ่มขึ้นสูงเกินไป อาจทำให้ผู้ซื้อไม่ยอมซื้อแต่จะผลิตปลาร้ารับประทานเอง ดังนั้นการเพิ่มราคาของปลาร้าสูงขึ้น อาจมี

ผลกระทบหลายประการ เช่น ผู้ซื้อลดลง ผู้จำหน่ายจำเป็นต้องเพิ่มราคา ซึ่งอาจจะมีผู้จำหน่ายบางรายที่ผลิตปลาร้าจำหน่ายเองก็สามารถอยู่ได้ในราคาที่ไม่ต้องเพิ่มขึ้นหรือเพิ่มขึ้นแต่ไม่มาก

4.2 ผลกระทบด้านลูกค้าและรายได้ของผู้จำหน่ายรายย่อย พบว่า เป็นผลสืบเนื่องมาจากหัวข้อที่ 4.1 การที่กฎหมายกำหนดมาตรฐานการผลิต ทำให้มีต้นทุนการผลิตสูงขึ้น มีผลกระทบต่อลูกค้าอาจเกิดการเปรียบเทียบราคา และหันไปเลือกซื้อปลาร้าที่มีราคาถูกกว่า เช่น ปลาร้าจากชาวบ้านในครัวเรือน หรือผู้จำหน่ายปลาร้าแบบเคลื่อนที่ ตามตลาดนัดหรือขายเร่ ซึ่งจะมีราคาถูกกว่าซื้อในตลาดสด เนื่องจากไม่มีค่าเช่าที่หรืออาจผลิตปลาร้าจำหน่ายเอง ประกอบกับผู้จำหน่ายตามตลาดนัดหรือขายเร่ไม่ถูกตรวจสอบหรือไม่ต้องเสียภาษี จึงจำหน่ายได้ในราคาที่ถูกกว่าดังนั้นจึงมีผลกระทบต่อผู้จำหน่ายรายย่อย ทำให้จำหน่ายได้น้อยลงและรายได้ลดน้อยลง

4.3 ผลกระทบจากการตรวจคุณภาพปลาร้าของผู้จำหน่ายรายย่อย พบว่า ผู้จำหน่ายรายย่อยจะจำหน่ายในบริเวณตลาดสดหรือตลาดทั่วไป จะถูกพนักงานเจ้าหน้าที่เข้าตรวจสอบบ่อยๆ เนื่องจากจะมีพนักงานเจ้าหน้าที่หลายหน่วยงาน เช่น สาธารณสุข องค์การบริหารส่วนตำบลและจังหวัด สำนักงานเกษตรและสหกรณ์ ตรวจราคาสินค้าที่จำหน่าย ตรวจลิขสิทธิ์ แต่ในความเป็นจริงผู้จำหน่ายรายย่อยไม่ใช่ผู้ผลิต จึงไม่อาจทราบในรายละเอียดได้ว่าสินค้ามีคุณภาพตามที่กฎหมายกำหนดหรือไม่ และไม่อาจควบคุมการผลิตให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดได้ กรณีปลาร้าผู้จำหน่ายรายย่อยเพียงไปรับมาจากโรงงาน แล้วนำมาแบ่งขายให้กับลูกค้ารายย่อยอีกทอดหนึ่ง แต่เวลาพนักงานเจ้าหน้าที่มาตรวจพบสินค้าที่ไม่ได้คุณภาพตามที่กฎหมายกำหนด ผู้จำหน่ายรายย่อยอาจต้องเสียค่าปรับหรือถูกลงโทษตามกฎหมาย

5. แนวทางแก้ไขปัญหาและวิธีปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมต่อการบังคับใช้ประกาศกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร: ปลาร้า สรุปลตามลำดับดังนี้

5.1 แนวทางแก้ไขปัญหาและวิธีปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมต่อผู้ผลิตรายย่อย พบว่า มี 4 วิธี คือ (1) ด้านต้นทุนการผลิต กรณีต้นทุนอุปกรณ์การผลิต ผู้ผลิตต้องยอมลงทุนหรือทยอยซื้อ เนื่องจากมีอายุการใช้งานที่ยาวนาน หรือรวมตัวกันของความช่วยเหลือจากหน่วยงานรัฐ หรือเพิ่มราคาขายส่งให้สอดคล้องกับต้นทุน กรณีต้นทุนต่อหน่วยการผลิต ควรคัดเลือกปลาจากตลาดสดที่จำหน่ายไม่หมดและราคาถูก และต้องมีระยะเวลาการตายใกล้เคียงกัน หรือเลือกซื้อปลาที่ทำแล้วเพื่อรักษาคุณภาพไว้ได้โดยมีต้นทุนเท่าเดิม (2) ด้านสูตรการผลิต ควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายไม่ให้มีลักษณะเป็นสูตรสำเร็จ จนถึงขนาดทำให้ผู้ผลิตไม่อาจรักษาสูตรการผลิตดั้งเดิมอันเป็นภูมิปัญญาของผู้ผลิตแต่ละรายไว้ได้ และผู้ผลิตควรรักษาสูตรการผลิตดั้งเดิมอันเป็นภูมิปัญญาของผู้ผลิตแต่ละรายเอาไว้ โดยการปรับปรุงเท่าที่ไม่กระทบต่อสูตร

การผลิตดั้งเดิม (3) ด้านลูกค้าประจำและรายได้ ประชาสัมพันธ์ให้ลูกค้าประจำเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงของรสชาติปลาร้า อันจำเป็นจะต้องปรับปรุงการผลิตปลาร้าให้ถูกต้องตามกฎหมายและให้ดีขึ้น หรืออาจปรับวิกฤตให้เป็นโอกาสโดยการประชาสัมพันธ์ให้รู้กันทั่วไปว่า ปลาร้าที่ได้ปรับปรุงให้ถูกต้องและดีขึ้นตามกฎหมายแล้ว เพื่อเป็นการนำหลักกฎหมายมาเป็นหลักประกันคุณภาพปลาร้า และปรับปรุงการผลิตเท่าที่จำเป็นโดยคำนึงถึงสูตรดั้งเดิม เพื่อไม่ให้มีผลกระทบต่อลูกค้าประจำและรายได้ (4) ด้านพัฒนาการผลิตปลาร้า ควรผลิตโดยมุ่งที่เจตนาธรรมของกฎหมายมากกว่าลายลักษณ์อักษร และเมื่อผลิตแล้วควรนำไปจดทะเบียนการผลิตเพื่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานรัฐตรวจสอบความถูกต้องหรือแก้ไขให้ถูกต้อง หรือพัฒนาปลาร้าขึ้นให้เป็นอาหารชนิดอื่น เพียงแต่มีส่วนผสมของปลาร้า เพื่อเป็นการผลิตปลาร้าที่ไม่อยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัตินี้

5.2 แนวทางแก้ไขปัญหาและวิธีปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมต่อผู้จำหน่ายรายย่อย พบว่า มี 3 วิธี คือ (1) ด้านราคาสินค้า ผู้จำหน่ายรายย่อยไม่ควรเพิ่มราคาอย่างรวดเร็วหรือเพิ่มราคาสูงเกินไป จนถึงขนาดมีผลกระทบต่อความต้องการของลูกค้า หากจำเป็นต้องเพิ่มราคาสูงควรขอความช่วยเหลือจากภาครัฐ (2) ด้านลูกค้าและรายได้ ควรประชาสัมพันธ์ให้ลูกค้าเข้าใจถึงการเพิ่มราคาปลาร้าในตลาด อันจำเป็นจะต้องปรับปรุงการผลิตปลาร้าให้ถูกต้องตามกฎหมายและให้ดีขึ้น หรืออาจพลิกวิกฤตให้เป็นโอกาสด้วยการประชาสัมพันธ์ให้รู้กันทั่วไปว่า ปลาร้าได้ปรับปรุงให้ถูกต้องตามกฎหมายแล้ว เป็นการประกันคุณภาพปลาร้าด้วยหลักกฎหมาย (3) เป็นหน้าที่ผู้จำหน่ายรายย่อยจำเป็นต้องคัดเลือกปลาร้าที่มีคุณภาพมาจำหน่ายเท่านั้น หากไม่มีคุณภาพผู้จำหน่ายรายย่อยจะต้องรับผิดชอบตามกฎหมาย และเป็นหน้าที่ของผู้จำหน่ายรายย่อยต้องตรวจตราปลาร้าที่จำหน่ายตลอดเวลา เพื่อป้องกันสิ่งปลอมปนเข้าไปในปลาร้า และควรตรวจสอบก่อนส่งมอบปลาร้าให้กับผู้ซื้อ

5.3 แนวทางแก้ไขปัญหาและวิธีปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมต่อหน่วยงานภาครัฐ พบว่า มี 3 วิธี คือ (1) ด้านนโยบายของรัฐ ควรทบทวนประกาศฉบับนี้ให้ละเอียดถี่ถ้วนและให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชนท้องถิ่นและภูมิปัญญาของท้องถิ่น และควรมีนโยบายแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายให้มีผลลงโทษผู้ผลิต ผู้จำหน่าย ผู้ส่งออก และผู้นำเข้า ปลาร้าที่มีสิ่งปลอมปนอื่น ๆ ให้หนักขึ้น ควรแก้ไขยกเลิกในส่วนของกระบวนการขั้นตอนการผลิตและส่วนผสมในการผลิตปลาร้า เนื่องจากขบวนการขั้นตอนการผลิตและส่วนผสมในการผลิตปลาร้าเป็นสูตรเฉพาะอันเป็นภูมิปัญญาของผู้ผลิตแต่ละราย (2) ด้านการบังคับใช้กฎหมาย ควรมีการตรวจสอบมาตรฐานบริเวณท้องที่ที่มีการผลิตหรือ

จำหน่ายปลาร้า เพื่อยกระดับมาตรฐานปลาร้าให้ได้ผลจริง และได้ทราบปัญหาและข้อมูลเกี่ยวกับการผลิตและจำหน่ายปลาร้าของประชาชน เพื่อช่วยเหลือและสนับสนุนการผลิตและจำหน่ายปลาร้าของประชาชนท้องถิ่นได้ เช่น ปัญหาเกี่ยวกับการของมาตรฐานของผู้ผลิตปลาร้ารายย่อยและมาตรฐานการผลิตปลาร้าเป็นมาตรฐานทั่วไปเพื่อยกระดับคุณภาพของปลาร้าซึ่งการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่รัฐไม่ควรบังคับใช้อย่างมาตรฐานบังคับซึ่งมีความแตกต่างกัน (3) ด้านการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่องกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร: ปลาร้า ในส่วนที่เป็นจุลินทรีย์ในปลาร้า ควรมีพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐให้บริการเกี่ยวกับการตรวจวัดจุลินทรีย์และส่วนที่เกี่ยวกับฉลากสำหรับปลาร้าขายปลีก ฉลากสำหรับปลาร้าขายส่ง และเครื่องหมายรับรองมาตรฐานสินค้า ควรส่งเสริมให้ความรู้กับชาวบ้านท้องถิ่นหรือประชาชนทั่วไปที่มีการผลิตปลาร้าไว้จำหน่าย ที่ยังไม่ดำเนินการจดทะเบียนสินค้า และไม่มีฉลากสำหรับปลาร้าขายปลีกขายส่ง และเครื่องหมายรับรองมาตรฐานสินค้า เพื่อดำเนินการให้ถูกต้องตามกฎหมายและควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา เกี่ยวกับการปลอมปนอาหาร มาตรา 236 จากเดิมต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” ควรเพิ่มโทษปรับจากเดิม “ปรับไม่เกินหกหมื่นบาท” เพิ่มโทษเป็น “ปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท” สาเหตุของการเพิ่มโทษเนื่องจากมีสิ่งปลอมปนในปลาร้า ทำให้เกิดความเสียหายต่อประเทศธุรกิจด้านอาหาร และเสียหายต่อผู้ผลิตและผู้จำหน่ายปลาร้าเป็นจำนวนมาก

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การสรุปและอภิปรายผลของการวิจัยนี้ผู้วิจัยจะได้สรุปและอภิปรายผลแบบรวม ในเรื่องปัญหาการบังคับใช้ประกาศกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร: ปลาร้า ผลกระทบต่อผู้ผลิตและผู้จำหน่ายปลาร้ารายย่อย และแนวทางแก้ไขปัญหาและวิธีปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม โดยแบ่งการสรุปและอภิปรายผลออกเป็น 4 หัวข้อ ดังนี้

1. ปัญหาการบังคับใช้ประกาศกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร: ปลาร้า ต่อผู้ผลิตและผู้จำหน่ายรายย่อยในเขตจังหวัดนครสวรรค์ สรุปและอภิปรายผลดังนี้

1.1 กรณีผู้ผลิตและผู้จำหน่ายรายย่อย ไม่ทราบเกี่ยวกับประกาศฉบับนี้ พบว่า ผู้ผลิตและผู้จำหน่ายที่คิดว่าการผลิตปลาร้าอันเป็นภูมิปัญญาของชาวบ้าน จึงไม่ควรมีกฎหมายลักษณะห้ามแบบนี้ ที่พบจะเป็นผู้ผลิตสูงอายุหรือพนักงานเจ้าหน้าที่เข้าไปตรวจไม่ทั่วถึงเนื่องจากเป็นผู้จำหน่ายเลือนลอย ไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประกาศฉบับนี้

1.2 กรณีผู้ผลิตและผู้จำหน่ายรายย่อย ทราบเกี่ยวกับประกาศฉบับนี้ แต่ไม่สามารถปฏิบัติตามกฎหมายได้ พบว่า ผู้ผลิตและผู้จำหน่าย ส่วนมากเป็นการผลิตหรือจำหน่ายแบบทำในครัวเรือน ส่วนหนึ่งเอาไว้รับประทานเอง อีกส่วนหนึ่งที่เหลือเอาไว้จำหน่าย จึงไม่สามารถปฏิบัติตามกฎหมายได้ เช่น การจดทะเบียนขออนุญาต การจัดทำโรงเก็บหรือโรงหมัก การตรวจวัดค่าต่างๆ ของปลาร้าให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

1.3 กรณีผู้ผลิตและผู้จำหน่ายรายย่อย ทราบเกี่ยวกับประกาศฉบับนี้ สามารถปฏิบัติตามกฎหมายได้ พบ 3 กรณีดังนี้

1.3.1 มีภาระค่าใช้จ่ายและต้นทุนเพิ่มขึ้น พบว่า การปรับปรุงการผลิตและจำหน่ายตามที่กฎหมายกำหนดนั้น มีผลทำให้ผู้ผลิตและผู้จำหน่ายต้องใช้ทุนเพิ่มขึ้นผู้ผลิตจะต้องปรับปรุงขั้นตอนการผลิต ภาชนะ โรงเก็บ การตรวจวัดค่าต่างๆ และต้องจดทะเบียนขออนุญาต ผู้จำหน่ายต้องซื้อภาชนะในการเก็บรักษาที่มีสภาพแข็งแรง มีฝาปิดมิดชิดแบบเกลียวหรือฝาล็อคที่ป้องกันสิ่งแปลกปลอมเข้าไปได้ เป็นปัญหาที่สอดคล้องกับผลงานวิจัยเรื่อง “การศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตปลาแปรรูปบ้านน้ำพัน ตำบลน้ำพัน อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี” พบว่า ต้นทุนรวมวัตถุดิบค่าใช้จ่ายในการผลิตรวมเท่ากับ 11,436.70 บาท โดยจำนวนที่ผลิตได้เฉลี่ยต่อปีกำไรสุทธิต่อปีเท่ากับ 38,484.30 บาทและมีอัตราผลตอบแทนสุทธิต่อยอดขายเท่ากับ 21.39% (จินตหรา แสนสามารถ, 2561: บทคัดย่อ) งานวิจัยเรื่องนี้แสดงให้เห็นว่าการผลิตปลาร้าไม่ได้กำไรเท่าไรนัก แต่เป็นกำไรที่ผู้ผลิตพอที่จะปรับปรุงให้ถูกต้องตามกฎหมายได้ ซึ่งอาจเป็นปัญหาต่อผู้ผลิตพอสมควร

1.3.2 เกิดผลกระทบต่อลูกค้า พบว่า การปรับปรุงขั้นตอนและกรรมวิธีในการผลิตปลาร้า มีผลทำให้คุณลักษณะเฉพาะของปลาร้าเปลี่ยนแปลงไป อันมีผลกระทบต่อรสชาติของปลาร้า ลูกค้าที่ยังพอใจในรสชาติเดิมอาจเปลี่ยนใจเลือกซื้อร้านอื่นได้เป็นปัญหาที่สอดคล้องกับผลงานวิจัยเรื่อง “ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าปลาร้าบองท่าตูม (OTOP) ของผู้บริโภคในอำเภอเมืองจังหวัดอุดรธานี” พบว่า การผลิตเป็นองค์ประกอบที่มีความแข็งแกร่งของผลกระทบสูงสุด (อากร สุนทรชัย และคณะ, 2558: บทคัดย่อ) งานวิจัยเรื่องนี้แสดงให้เห็นว่า การผลิตปลาร้าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อการตัดสินใจซื้อของลูกค้า

1.3.3 เกิดผลกระทบต่อสูตรปลาร้าดั้งเดิมและความหลากหลายของปลาร้า พบว่า ผู้ผลิตและผู้จำหน่ายจะต้องเรียนรู้เกี่ยวกับขั้นตอน กรรมวิธี การผลิตปลาร้าตามที่กฎหมายกำหนด อาจทำให้เป็นปัญหาต่อสูตรปลาร้าดั้งเดิม และมีปัญหาต่อความหลากหลายของปลาร้าเป็นปัญหาที่สอดคล้องกับผลงานวิจัยเรื่อง “องค์ประกอบทางเคมีและคุณสมบัติการต้านออกซิเดชันของปลาร้า” พบว่า ผลการศึกษาองค์ประกอบทางเคมีปลาร้าทั้ง 2 ชนิด ได้แก่ ปลาร้าตัวง (typeA) และปลาร้าแกง (type B)

มีปริมาณโปรตีน ไขมัน และเถ้า ร้อยละ 17.17 - 22.59 3.5 - 12.68 และ 59.29 - 69.11 ของน้ำหนักตัวอย่างแห้ง (ปัญญกรณ์ ทัดพิชญากร หรรหมโชติ, 2560: บทคัดย่อ) งานวิจัยเรื่องนี้แสดงให้เห็นว่า การผลิตปลาร้าทำได้หลายชนิดหลายสูตร แล้วแต่ความสามารถของผู้ผลิต

2. ผลกระทบต่อผู้ผลิตรายย่อยที่เกิดจากประกาศกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร: ปลาร้า ในเขตจังหวัดนครสวรรค์ สรุปและอภิปรายผลดังนี้

2.1 ผลกระทบด้านต้นทุนการผลิตของผู้ผลิตรายย่อย พบว่า กรณีต้องปรับปรุงการผลิตปลาร้าให้เป็นไปตามมาตรฐานตามที่กฎหมายกำหนดนั้น ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้นเป็นต้น เป็นปัญหาที่สอดคล้องกับผลงานวิจัยเรื่อง “การศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตปลาแปรรูปบ้านน้ำพัน ตำบลน้ำพัน อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี” พบว่า ต้นทุนรวมวัตถุดิบค่าใช้จ่ายในการผลิตรวมเท่ากับ 11,436.70 บาทโดยจำนวนที่ผลิตได้เฉลี่ยต่อปีกำไรสุทธิต่อปีเท่ากับ 38,484.30 บาทและมีอัตราผลตอบแทนสุทธิต่อยอดขายเท่ากับ 21.39% (จินตหรา แสนสามารถ, 2561: บทคัดย่อ) งานวิจัยเรื่องนี้แสดงให้เห็นว่าการผลิตปลาร้าไม่ได้กำไรเท่าไรนัก แต่เป็นกำไรที่ผู้ผลิตพอที่จะปรับปรุงให้ถูกต้องตามกฎหมายได้ ซึ่งอาจเป็นปัญหาต่อผู้ผลิตพอสมควร

2.2 ผลกระทบด้านสูตรการผลิตของผู้ผลิตรายย่อย พบว่า การผลิตปลาร้ามีหลากหลายตามลักษณะของภูมิภาคแต่ละจังหวัด แต่ละท้องถิ่น ประกาศฉบับนี้ได้กำหนดกรรมวิธีการผลิตปลาร้าไว้ จึงมีลักษณะปิดกั้นภูมิปัญญาของบ้านหรือจำกัดสูตรปลาร้าแบบดั้งเดิมเป็นปัญหาที่สอดคล้องกับผลงานวิจัยเรื่อง “ปลาร้าเสริมไอโอดีน : ทางเลือกใหม่ในการป้องกันโรคขาดสารไอโอดีน” พบว่า ปลาร้าที่หมักด้วยเกลือเสริมไอโอดีนเมื่อเริ่มต้นทดลองจะมีปริมาณไอโอดีนในน้ำปลาร้ามากกว่าเนื้อปลาร้าชุมชนยินดีที่จะใช้เกลือเสริมไอโอดีนหมักปลาร้าแทนเกลือธรรมดา (สมบุญ ชินบุตร และคณะ, 2551: บทคัดย่อ) งานวิจัยเรื่องนี้แสดงให้เห็นว่า การผลิตปลาร้าสามารถทำได้หลายสูตร ตามความสามารถของผู้ผลิต

2.3 ผลกระทบด้านลูกค้าประจำและรายได้ของผู้ผลิตรายย่อย พบว่า กรณีกฎหมายเข้ามาควบคุมการผลิตปลาร้าทำให้รสชาติและลักษณะของปลาร้าเปลี่ยนแปลงไป ผู้ซื้อที่ยังชอบในรสชาติเดิมอาจเปลี่ยนใจได้เป็นปัญหาที่สอดคล้องกับผลงานวิจัยเรื่อง “ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าปลาร้าบองท่าตูม (OTOP) ของผู้บริโภคในอำเภอเมืองจังหวัดอุดรธานี” พบว่า การผลิตเป็นองค์ประกอบที่มีความแข็งแกร่งของผลกระทบสูงสุดองค์ประกอบที่มีผลกระทบ รองลงมาคือ ส่วนประสมทางการตลาดด้านสถานที่จำหน่าย (อากร สุนทรชัย และคณะ, 2558 : บทคัดย่อ) งานวิจัยเรื่องนี้แสดงให้เห็นว่า การผลิตปลาร้าเป็นองค์ประกอบที่แข็งแกร่งที่สุดและเป็นจุดขายของแต่ละแห่ง

2.4 ผลกระทบด้านพัฒนาการผลิตของผู้ผลิตรายย่อย พบว่า การที่กฎหมายกำหนดการผลิตปลาแบบสูตรสำเร็จ ทำให้การผลิตปลารูปแบบอื่นอาจไม่ถูกต้องตามกฎหมาย เป็นปัญหาที่สอดคล้องกับผลงานวิจัยเรื่อง “ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าปลาร้าบองท่าตูม (OTOP) ของผู้บริโภคในอำเภอเมืองจังหวัดอุดรธานี” พบว่าผลิตภัณฑ์เป็นองค์ประกอบที่มีความแข็งแกร่งของผลกระทบสูงสุด (อากร สุนทรชัย และคณะ, 2558 : บทคัดย่อ) งานวิจัยเรื่องนี้แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาการผลิตปลาร้าให้มีคุณภาพมากขึ้น จึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดต่อการทำธุรกิจปลาร้าเช่นกัน

3. ผลกระทบต่อผู้จำหน่ายรายย่อยที่เกิดจากประกาศกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร: ปลาร้า ในเขตจังหวัดนครสวรรค์
สรุปและอภิปรายผลดังนี้

3.1 ผลกระทบด้านราคาสินค้าของผู้จำหน่ายรายย่อย เนื่องจากผู้ผลิตมีต้นทุนการผลิตสูงขึ้น ทำให้ราคาขายส่งสูงขึ้น ผู้จำหน่ายจึงต้องเพิ่มราคาขายปลีกสูงขึ้นตามกัน เป็นปัญหาที่สอดคล้องกับผลงานวิจัยเรื่อง “การศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตปลาแปรรูปบ้านน้ำพัน ตำบลน้ำพัน อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี” พบว่า ต้นทุนรวมวัตถุดิบค่าใช้จ่ายในการผลิตรวมเท่ากับ 11,436.70 บาทโดยจำนวนที่ผลิตได้เฉลี่ยต่อปีกำไรสุทธิต่อปีเท่ากับ 38,484.30 บาทและมีอัตราผลตอบแทนสุทธิต่อยอดขายเท่ากับ 21.39% (จินตหรา แสนสามารถ, 2561: บทคัดย่อ) งานวิจัยเรื่องนี้แสดงให้เห็นว่าการผลิตปลาร้าไม่ได้กำไรมากเท่าไรนัก แต่เป็นกำไรที่ผู้ผลิตพอที่จะปรับปรุงให้ถูกต้องตามกฎหมายได้ ซึ่งอาจเป็นปัญหาต่อผู้ผลิตพอสมควร

3.2 ผลกระทบด้านลูกค้าและรายได้ของผู้จำหน่ายรายย่อย พบว่า เมื่อราคาขายปลีกสูงขึ้น ทำให้ผู้ซื้อเปรียบเทียบราคาและไปซื้อปลาร้าอื่นที่มีราคาถูกกว่าทำให้ผู้จำหน่ายขายได้น้อยลง เป็นปัญหาที่สอดคล้องกับผลงานวิจัยเรื่อง “ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าปลาร้าบองท่าตูม (OTOP) ของผู้บริโภคในอำเภอเมืองจังหวัดอุดรธานี” พบว่า องค์ประกอบที่มีผลกระทบ รองลงมาคือส่วนประสมทางการตลาด (อากร สุนทรชัย และคณะ, 2558: บทคัดย่อ) งานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า การตลาดมีส่วนสำคัญในการจำหน่ายปลาร้า ราคาจึงมีส่วนในการตัดสินใจซื้อของลูกค้า

3.3 ผลกระทบจากการตรวจคุณภาพปลาร้าของผู้จำหน่ายรายย่อย พบว่า กรณีผู้จำหน่ายรายย่อยถูกพนักงานเจ้าหน้าที่เข้าตรวจสอบหลายหน่วยงาน ผู้จำหน่ายรายย่อยไม่ใช่ผู้ผลิต จึงไม่อาจควบคุมการผลิตให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดได้ เป็นกรณีที่ผู้จำหน่ายต้องเลือกซื้อปลาร้ามาจำหน่าย ซึ่งราคาอาจจะต่างกัน ปลาร้าจากโรงงานที่ชอบด้วยกฎหมายหรือมีเอกสารรับรองอาจมีราคาสูง เมื่อนำมาจำหน่ายจะได้กำไรน้อย หากซื้อปลาร้าจาก

แหล่งผลิตทั่วไปอาจมีราคาถูกกว่า เมื่อนำมาจำหน่ายจะได้กำไรมานอกจากนี้พนักงานเจ้าหน้าที่อาจไม่ได้ตรวจคุณภาพปลาร้าเพียงอย่างเดียว อาจตรวจวิธีเก็บรักษาของผู้จำหน่ายรายย่อย ว่ามีฝาปิดมิดชิดหรือไม่ แข็งแรงหรือไม่ อาจมีหนูหรือสิ่งมีชีวิตอื่นเข้าไปได้หรือไม่ด้วย เนื่องจากสิ่งปลอมปนในปลาร้าอาจเกิดจากการเก็บรักษาของผู้จำหน่ายก็ได้

4. แนวทางแก้ไขปัญหาและวิธีปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมต่อการบังคับใช้ประกาศกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร: ปลาร้า สรุปและอภิปรายผลดังนี้

4.1 แนวทางแก้ไขปัญหาและวิธีปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมต่อผู้ผลิตรายย่อย พบว่า มี 4 วิธี คือ (1) ด้านต้นทุนการผลิต ผู้ผลิตต้องยอมลงทุนซื้อสิ่งที่จำเป็นก่อน หรือขอความช่วยเหลือจากภาครัฐ หรือเพิ่มราคาขายส่งให้สอดคล้องกับต้นทุนควรเลือกปลาจากตลาดที่จำหน่ายไม่หมดราคาถูกและมีระยะเวลาการตายใกล้เคียงกัน (2) ด้านสูตรการผลิต ควรแก้ไขกฎหมายไม่ให้มีลักษณะเป็นสูตรสำเร็จ และผู้ผลิตควรรักษาสูตรการผลิตดั้งเดิมอันเป็นภูมิปัญญาของผู้ผลิตแต่ละรายไว้ (3) ด้านลูกค้าประจำและรายได้ ควรประชาสัมพันธ์ให้ผู้ซื้อเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงราคาจำหน่ายและรสชาติปลาร้า อันจำเป็นจะต้องปรับปรุงการผลิตปลาร้าให้ถูกต้องตามกฎหมายและให้มีคุณภาพดีขึ้น เพื่อเป็นการนำหลักกฎหมายมาเป็นหลักประกันคุณภาพปลาร้า (4) ด้านพัฒนาการผลิตปลาร้า ควรผลิตโดยมุ่งที่เจตนาธรรมของกฎหมายมากกว่าลายลักษณ์อักษร และเมื่อผลิตแล้วควรนำไปจดทะเบียนการผลิตเพื่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานรัฐตรวจสอบความถูกต้องหรือพัฒนาปลาร้านั้นให้เป็นปลาร้าแปรรูป เพื่อเป็นการผลิตปลาร้าที่ไม่อยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัตินี้เป็นปัญหาที่สอดคล้องกับผลงานวิจัยเรื่อง “การศึกษาความเป็นไปได้ของรูปแบบและวิธีการการจำหน่ายปลาร้าโดยชุมชนมีส่วนร่วม : กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลาร้าแม่น้ำโขง อำเภอขานุมาน จังหวัดอำนาจเจริญ” พบว่า ผลลัพธ์จากการทำโครงการรับจำหน่ายปลาร้าทำให้ต้นทุนการผลิตลดลงและมีความสามารถในการทำกำไรมากขึ้น ชุมชนมีความเข้มแข็งและสร้างอาชีพให้คนในท้องถิ่นที่มีวิถีชีวิตติดริมแม่น้ำโขงได้ (นภาพร หงส์ภักดี และสิบบงศ์ หงส์ภักดี, 2560: บทคัดย่อ) แสดงให้เห็นว่าการจำหน่ายปลาร้าทำให้ต้นทุนการผลิตลดลง เป็นวิธีหนึ่งที่สามารถนำมาปฏิบัติได้

4.2 แนวทางแก้ไขปัญหาและวิธีปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมต่อผู้จำหน่ายรายย่อย พบว่า มี 3 วิธี คือ (1) ด้านราคาสินค้า ผู้จำหน่ายรายย่อยไม่ควรเพิ่มราคาอย่างรวดเร็ว จนถึงขนาดมีผลกระทบต่อการตัดสินใจของผู้ซื้อ หากจำเป็นต้องเพิ่มราคาสูงควรขอความช่วยเหลือจากภาครัฐ (2) ด้านลูกค้าและรายได้ ควรประชาสัมพันธ์ให้ลูกค้าเข้าใจถึงการเพิ่มราคาปลาร้า เนื่องจากต้องปรับปรุงการผลิตปลาร้าให้ถูกต้องตามกฎหมายจึงมีต้นทุนสูงขึ้น (3) เป็นหน้าที่ผู้จำหน่ายรายย่อยต้องคัดเลือกปลาร้าจากผู้ผลิตที่มี

คุณภาพพามาจำหน่ายเท่านั้น และเป็นหน้าที่ของผู้จำหน่ายรายย่อย ต้องตรวจตราปลาร้าที่จำหน่ายตลอดเวลา เพื่อป้องกันหนูหรือ สิ่งปลอมปนอื่นเข้าไปในปลา

4.3 แนวทางแก้ไขปัญหาวินิจฉัยและวิธีปฏิบัติอย่างเป็น ธรรมชาติต่อหน่วยงานภาครัฐ พบว่า มี 3 วิธี คือ (1) ด้านนโยบาย ของรัฐ ควรทบทวนประกาศฉบับนี้ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และควรแก้ไขกฎหมายให้มีผลลงโทษผู้ผลิต ผู้จำหน่าย ผู้ส่งออก และผู้นำเข้า ปลาร้าที่มีสิ่งปลอมปนอื่นๆ ให้หนักขึ้น ควรแก้ไขกฎกระทรวงการผลิตและส่วนผสม ในการผลิตปลาร้า เพราะกระบวนการผลิตเป็นสูตรเฉพาะอันเป็น ภูมิปัญญาของผู้ผลิตแต่ละราย (2) ด้านการบังคับใช้กฎหมาย ควรมีการตรวจสอบมาตรฐานเพื่อยกระดับมาตรฐานปลาร้าให้ได้ ผลจริง และได้ทราบปัญหาและข้อมูล เพื่อช่วยเหลือและสนับสนุน ผู้ผลิตและผู้จำหน่ายปลาร้าในการขอรับรองมาตรฐาน และ มาตรฐานการผลิตปลาร้าเป็นมาตรฐานทั่วไป การบังคับใช้กฎหมาย ของเจ้าหน้าที่รัฐไม่ควรบังคับใช้อย่างมาตรฐานบังคับ (3) ด้านการ แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย ควรมีการแก้ไขประกาศฉบับนี้ให้มีพนักงาน เจ้าหน้าที่ของรัฐให้บริการเกี่ยวกับการตรวจวัดจุลินทรีย์ในปลาร้า และควรส่งเสริมให้ความรู้กับชุมชนที่ผลิตปลาร้า ของจดทะเบียน สินค้าหรือเครื่องหมายการค้า และรับรองมาตรฐานสินค้าควรแก้ไข ประมวลกฎหมายอาญาที่เกี่ยวกับการปลอมปนอาหาร มาตรา 236 จากเดิม “ปรับไม่เกินหกหมื่นบาท” ควรเพิ่มโทษปรับเป็น “ปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท”

ข้อเสนอแนะ

เชิงนโยบาย การตรากฎหมายที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิต และภูมิปัญญาของท้องถิ่นรัฐบาลควรทบทวนให้ละเอียดเพราะ การตรากฎหมายออกมาบางครั้งทำให้สังคมท้องถิ่นเป็นอยู่ยาก ลำบากขึ้น แต่ทางตรงข้ามอาจมีผลประโยชน์ต่อสังคมในเมืองหรือนายทุนบางกลุ่ม เชิงวิชาการ หน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริมให้ความรู้ ต่อชุมชนท้องถิ่น ด้านการผลิตและจำหน่ายสินค้าต่างๆ ตลอดจน ให้ความรู้ด้านการจดทะเบียน การขออนุญาต การรับรองมาตรฐาน สำหรับการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาการตรากฎหมายอื่นๆ ที่มีผล กระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น แต่กลับเอื้อผลประโยชน์ให้กับ นายทุน หรือกฎหมายที่ตราออกมาเพื่อจำกัดกลุ่มผู้ถือสิทธิ์ แต่กลับ เพิ่มภาระให้กับชุมชนท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

- กรุง ณ ฉัตร. (2560). ปลาร้าทรงเครื่อง. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ แสงดาว.
- ข่าวประชาไท. (2561). กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ออกประกาศ กำหนดมาตรฐานปลาร้า. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://prachatai.com/journal/2018/04/76422>. [4 เมษายน 2561].

จินตหรา แสนสามารถ. (2559). “การศึกษาต้นทุนและผลตอบแทน การผลิตปลาแปรรูปบ้านน้ำพัน ตำบลน้ำพัน อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี”. การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติราชธานีวิชาการ ครั้งที่ 1 “สร้างเสริมสหวิทยาการผสมผสานวัฒนธรรมไทยก้าวหน้าอย่างมั่นใจเข้าสู่ AC”. 29 กรกฎาคม 2559. ณ มหาวิทยาลัยราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี.

ไธโสสานักมก. (2561). ที่มาของ “ปลาร้าหรือปลาแดก” ธุรกิจเงินล้านที่กำลังมาแรงและเป็นที่ยอมรับ. (ออนไลน์). เข้าถึงได้: <http://xn--12cmh8bbbc4da0bh2bc2a3d5edobk6sg.com/archives/7005>. [25 พฤษภาคม 2561].

นภาพร หงส์ภักดี และสิปปพงศ์ หงส์ภักดี. (2560). “การศึกษาความเป็นไปได้ของรูปแบบและวิธีการการจำหน่ายปลาร้า โดยชุมชนมีส่วนร่วม : กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชน ปลาร้าแม่น้ำโขง อำเภอนามน จังหวัดอำนาจเจริญ”. คณะบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

ปัญญากรณ์ ทัดพิชญางกูร หรหมโชติ. (2560). “องค์ประกอบทางเคมีและคุณสมบัติการต้านออกซิเดชันของปลาร้า” วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. 19 (ปีที่สอง พฤษภาคม): 159 - 172.

สมบูรณ์ ชินบุตร, บังอร กล้าสุวรรณ, พงศ์สุรางค์ เสนิงค์ ณ อยู่ธาดา, ตำแหน่ง สืบสาว, และนันทยา จงใจเทศ. (2551). “ปลาร้าเสริมไอโอดีน : ทางเลือกใหม่ในการป้องกันโรคขาดสารไอโอดีน”. กลุ่มพัฒนาการส่งเสริมสุขภาพและพัฒนาอนามัยสิ่งแวดล้อม ศูนย์อนามัยที่ 6 ขอนแก่น กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.

อากร สุนทรชัย, มั่นนญา ทองบ่อ และยุพดี ทองโคตร. (2558). “ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าปลาร้าบองท่าตูม (OTOP) ของผู้บริโภคในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี”. การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ “สร้างสรรค์และพัฒนาเพื่อก้าวหน้าสู่ประชาคมอาเซียน” ครั้งที่ 2 18-19 มิถุนายน 2558 ณ วิทยาลัยนครราชสีมา.

อนุชิตา มุ่งงาม. (2561). เมนูอาหาร จากปลาร้า. พิมพ์ครั้งที่ 1. คณะเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ขอนแก่น: บริษัท ศิริภัณฑ์ จำกัด.

VOICETV. (2561). คุณภาพชีวิต มกช. ขึ้นประกาศมาตรฐาน ปลาร้าช่วยเพิ่มความเชื่อมั่น สร้างรายได้เข้าประเทศ. (ออนไลน์). เข้าถึงได้: <https://voicetv.co.th/read/H1V3egDhz>. [20 เมษายน 2561].